

Avdelningen för ekonomi och styrning
Martin Lidhamn, Björn Kullander
Avdelningen för juridik
Helena Linde

Justitiedepartementet

Remissyttrande - betänkandet Stärkt insyn i politiska processer SOU 2025:52

Sammanfattning (SKR:s ställningstaganden)

- SKR anser inte att det aktuellt att kräva att politiska beslutsfattare på regional och lokal nivå ska omfattas av regelverk om påverkanskommunikation, vare sig nu eller på sikt. (13.5.4)
- SKR anser att begreppet påverkanskommunikation är ett långt och krångligt uttryck för vad som i dagligt tal kallas lobbying. (13.3)
- SKR anser inte att ansvar för att registrera kontakter bör läggas på förtroendevalda mottagare av ”påverkanskommunikation” – det skulle verka hämmande på det kontaktnät som är en naturlig del av politiskt arbete. (13.4)
- SKR anser att varken kommuner och regioner eller deras medlemsorganisation SKR kan definieras som lobbyister eller sk påverkanskommunikatörer. (13.5 och 13.6.1)
- SKR tar i övrigt inte ställning till huruvida ett nationellt lobbyregister införs.

Allmänna synpunkter

Betänkandet har två övergripande delar. Den ena avser insynen i partiernas ekonomi och den andra tar sikte på påverkan av politiska beslutsfattare genom lobbyister.

De frågor som rör insyn partiernas ekonomi rör partiernas inre angelägenheter och ligger utanför SKR:s uppdrag. Förbundets yttrande i denna del begränsas därför i huvudsak till reflektioner över de demokratiaspekter som direkt eller indirekt har betydelse för kommuner och regioner.

I ett demokratiperspektiv vill SKR särskilt lyfta fram att insyn i vilka aktörer som finansierar partier och kandidater har allmänt intresse.

Öppenhet och insyn är viktiga hörnstenar i demokratin. Betänkandets förslag att förbjuda *anonyma bidrag* kan få misstankar om korruption och otillbörlig påverkan att minska. Det stärker i sin tur förtroendet för de demokratiska institutionerna och de politiska partierna.

Betänkandet rör vid mycket viktiga intresseavvägningar mellan transparens och demokrati. Rätten att engagera sig för en sak utan att exponera sina politiska preferenser är en sådan. Det finns ett värde i att den som vill ge sitt stöd anonymt ska kunna göra det utan att ge upp sin rätt till valhemlighet. Samtidigt har det utsatta säkerhetsläget accentuerat behovet av att identifiera krafter som försöker påverka Sverige. Det går inte att bortse från att utländsk inblandning, informationsmanipulering och desinformation förekommit i europeiska valprocesser. Intresset av att förebygga och förhindra sådana kränkningar väger tungt.

Ur demokratisk synvinkel finns mycket som talar till fördel för betänkandets förslag om förbud mot anonyma och utländska bidrag. Ett sådant förbud bidrar till att stärka motståndskraften mot korruption och påverkan från exempelvis kriminella nätverk eller främmande makt. Med hänsyn till att det i Europa har förekommit fall där främmande makt har lånat ut pengar till politiska partier torde förslagen om *en utökad redovisningsskyldighet* även kunna bidra på ett positivt vis.

När det gäller betänkandets andra del – som tar sikte på påverkan av politiska beslutsfattare genom lobbyister – har SKR följande synpunkter.

13.2 En reglering om insyn

I betänkandet föreslås att det ska införas en lag som syftar till att trygga allmänhetens insyn i organiserade intressenters kommunikation med politiska beslutsfattare i avsikt att påverka politiska beslut.

SKR tar inte ställning till huruvida ett nationellt lobbyregister införs. Då ett nationellt register inte påverkar SKR:s medlemmar.

En mångfald av aktörer bedriver påverkansarbete i förhållande till politiska beslutsfattare på alla nivåer. Det gäller nationellt, regionalt och lokalt. Påverkan är ett naturligt och centralt inslag i en demokrati. De som agerar i förhållande till politiska beslutsfattare har vitt skilda motiv, allt ifrån kommersiella sådana till rent ideologiska.

I övrigt anför SKR följande synpunkter på förslaget.

13.3 Påverkanskommunikation

I betänkandet förordas att begreppet påverkanskommunikation ska användas för att definiera kontakter mellan politiska beslutsfattare och aktörer som vill påverka politiska beslut istället för begreppet lobbying.

SKR anser att begreppet påverkanskommunikation är ett långt och krångligt uttryck för vad som i dagligt tal kallas lobbying.

13.4 Aktörer som vill påverka ska bära ansvaret att lämna uppgifter

I betänkandet ställs frågan är om ansvaret för att lämna uppgifter om påverkanskommunikation ska läggas på de politiska beslutsfattarna eller på de aktörer som vill påverka det politiska beslutsfattandet. Förslaget i betänkandet landar i att ansvaret ska läggas på påverkansaktörerna - inte på de politiker påverkansinsatserna riktas mot.

SKR anser inte att ansvar för att registrera kontakter bör läggas på förtroendevalda mottagare av ”påverkanskommunikation” – det är hämmande för det kontaktnät som är en naturlig del av politiskt arbete.

13.5 Mottagare av påverkan

I betänkandet görs avgränsningar av vilka som kan vara mottagare av sådan lobbyverksamhet som leder till att de som vill påverka ska omfattas av skyldigheten att registrera sina kontakter.

SKR anser att varken kommuner och regioner eller deras medlemsorganisationer, exempelvis SKR, kan definieras som lobbyister.

Den svenska modellen med flernivåstyrelse och en grundlagsskyddad kommunal och regional självstyrelse är en väl fungerande modell. Flernivåstyret och det delade ansvaret förutsätter ett väl fungerande samspel mellan samhällsnivåerna. Det är därför viktigt att företrädare för kommuner och regioner kan ha kontakter med såväl politiker som tjänstemän i riksdag, regering och offentliga utredningar som ett led i sitt uppdrag.

Företrädare för myndigheter på lokal och regional nivå liksom deras medlemsorganisationer är inte lobbyister i ordets snäva bemärkelse. Kommuner och regioner är en del av flernivåstyret i den svenska förvaltningsmodellen och att se företrädare för dessa som lobbyister är systemfrämmande.

Kommuner och regioner har ett grundlagsskyddat självstyre. Att införa statligt reglerad insyn i deras kontakter med externa aktörer riskerar också att inkräkta på denna självständighet.

SKR är en demokratiskt styrd medlemsorganisation för kommuner och regioner som verkar på sina medlemmars uppdrag. I sin intressebevakning verkar SKR för att värna den lokala och regionala nivåns intressen med allmänintresset för ögonen på motsvarande sätt som när förbundets medlemmar interagerar med den nationella nivåns företrädare.

SKR vill i sammanhanget uppmärksamma att det inom EU finns ett krav på registrering i ett lobbyregister. Gemenskapens beslutsprocesser fungerar inte på samma vis som i Sverige när det kommer till öppenhet och transparens, men motiven för ett lobbyregister är desamma. De i Bryssel verkande kommunförbunden omfattas där inte någon registreringsskyldighet. I EU:s register ligger också fokus på registrering av kommersiella aktörer – som i utbyte för sin vilja att registrera sina kontakter – erbjuds en viss utökad insyn och tillträde.

13.5.4 Beslutsfattare på regional och lokal nivå

I betänkandet görs bedömningen att politiska beslutsfattare på regional och lokal nivå inte ska omfattas av regelverket i vart fall inte i nuläget.

SKR anser inte att politiska beslutsfattare på regional och lokal nivå ska omfattas av ett regelverk om påverkanskommunikation.

Att olika intressenter träffar och för en dialog med beslutsfattare på regional och lokal nivå är en betydande del av den demokratiska beslutsprocessen. Det blir också administrativt betungande för dessa intressenter. Ett krav på registrering och rapportering av kontakter kan ha en negativ effekt på den öppna dialogen mellan kommuner, regioner och civilsamhället, näringslivet och medborgare. Det kan motverka det demokratiska samtalet snarare än att främja det.

SKR noterar dessutom att kommittén inte funnit evidens för att det skulle vara ett systematiskt problem med kontakter mellan påverkansaktörer och kommunala beslutsfattare.

13.6.1 Juridiska personer ska omfattas, liksom enskilda näringsidkare som har PR som huvudverksamhet

I betänkandet föreslås att en juridisk person eller enskild näringsidkare som bedriver påverkanskommunikation ska vara skyldig att lämna uppgifter, men att en enskild näringsidkare som har annat än omvärldsrelationer och

kommunikation som huvudsaklig verksamhet ska undantas från uppgiftsskyldigheten.

SKR anser att kommuner och regioner och deras medlemsorganisationer inte kan anses vara lobbyister.

Den svenska modellen med flernivåstyre och en grundlagsskyddad kommunal och regional självstyrelse är en väl fungerande modell. Europakonventionen om kommunal självstyrelse skyddar också kommuners rätt att organisera sig för att gemensamt kunna företräda sin sektors intressen.

Att kommuner och regioner genom sin medlemsorganisation SKR fritt och utan en tungrodd administration kan ha kontakter med såväl politiker som tjänstemän i riksdag, regering och offentliga utredningar är ett viktigt led i samspelet mellan nationell nivå och kommuner och regioner.

Företrädare för myndigheter på lokal och regional nivå är inte lobbyister, de är en del av flernivåstyret i den svenska förvaltningsmodellen. Att se företrädare för kommuner och regioner som sådana påverkansaktörer att de skulle tillföras ett "lobbyregister" är systemfrämmande.

Detsamma gäller de övriga demokratiskt valda organ som kommuner och regioner kan vara medlemmar i. Också dessa verkar på medlemmarnas uppdrag i syfte att påverka politiska beslut till förmån för ett intresse, en sektor eller geografisk del av landet.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande

***Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna
lämnar reservation enligt bilaga 1***